

Abstrakt

Disertační práce se zabývá zkoumáním tradičního jazykového obrazu ženy v češtině. Teoreticky a metodologicky vychází především z moderní polské etnolingvistiky, tedy disciplíny zaměřené na studium jazyka ve vztahu ke kultuře, která pracuje s pojmem jazykový obraz světa, specificky poukazujícím ke způsobům, jak se do jazyka vepsaly zkušenosti a hodnoty dané společností. Cílem práce bylo rekonstruovat obraz (stereotyp) ženy v češtině, tj. odhalit strukturu stereotypových charakteristik se ženou v jazyce a kultuře spojovaných; šlo přitom především o obraz tradiční, utvářený po staletí ještě před dramatickými proměnami společnosti (i role ženy) v moderní době. Analýza dokladů z české slovní zásoby (včetně frazeologie) a textů lidových písní, drobných folklorních žánrů i klasické české literatury vedla k odhalení a charakteristice čtyř specifických poloh jazykového obrazu ženy, vydělených z hlediska tří aspektů (profilů) – věku, vzhledu a společenské role: mladá dívka (panna), manželka, matka a stará žena. Každá z nich nese jak rysy společné pro stereotyp ženy v jeho obecnosti, tak i rysy specifické. V souladu s některými českými pracemi z oblasti kulturní historie, etnologie a sociologie je v práci poukázáno jednak na významnou úlohu ženského těla (ve vztahu k sexualitě a plodnosti), jednak na vzájemné působení biologických a kulturních faktorů v utváření tradičního obrazu ženy. Popis tradičních jazykových stereotypů spojených se ženou – který se v mnoha ohledech nemohl nedotknout i komplementárních stereotypů vázaných k muži – může do budoucna posloužit jako východisko pro zkoumání stereotypů současných.